

ՄԱՄՍՈՆՑԱՆ ՀԱՅԿ (ԱԻ)

ՄԻՐԻԱՅԻ ԵՎ ԼԻՔԱՆԱՆԻ ԲԱՆԱԿՆԵՐԻ ՀԱՅ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ

Միրիայի և Լիքանանի բանակների ստեղծման և հետագա կայացման գործում մեծ դեր են խաղացել մի շարք հայորդի զինվորականներ, ովքեր բարձրաստիճան պաշտոններ են զբաղեցրել և իրենց գործունեությամբ նպաստել են սիրիական և լիքանանյան ազգային բանակների կայացմանն ու նրաց դիրքերի ամրապնդմանը քաղաքական կյանքում:

Միրիայի բանակի ստեղծման և կայացման գործում մեծ ավանդ է ունեցել գեներալ-լեյտենանտ Արամ Գարամանուկյանը¹, ով պատկանում է սիրիական սպայական կազմի երկրորդ դասին²: Միրիայի ռազմական պատմության մեջ ոսկե տառերով գրվեց Արամ Գարամանուկյանի անունը³: Նա ծնվել է Այնթապում 1910 թ. մայիսի 10-ին⁴, նախնական ուսումը ստացել է ծննդավայրի Ադենական, այնուհետև Հալեպի Հայկազյան վարժարանում⁵, որն ավարտել է 1923

¹ Գեներալ Արամ Գարամանուկյանի մասին մանրամասն տե՛ս Տոլպագեան Ե., Հայրենական նամականի ի պատիւ Զոր. Գարամանուկեանի, Նոր Այնթապ, թիվ 44-56, Լիքանան, 1971-1973, էջ 63-69; Պապայեան Ե., Պատմութիւն Անթէպի Հայոց, Գ. հատոր, Լոս Անճելըս, Գալիֆորնիա, 1994, էջ 484-629; Նոր Այնթապ, Ի Բ. տարի, թիվ 9-10 (81-82), նոր շրջան, Լիքանան 1995, էջ 93-96; Միմոնեան Յ., Յաիելուած Այնթապի Հայոց Պատմութեան, Որոյթիւմ, ԱՄՆ, 1997, էջ 138-142; Ճեպեճեան Ռ., Ինքնակենսագրութիւն, յուշեր և գործունեութիւն, Հալեպ, 1999, էջ 97, Զարթօնք, Պեյրութ, 1974, էջ 3:

² Van Dusen M., Intra-and Inter-Generational Conflict in the Syrian Army, Ph.D., Johns Hopkins University, Baltimore, Maryland, 1971, p. 379.

³ Սամսոնյան Հ., Վարդանյան Գ., Հարցազրույց Միրիայում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան Արշակ Փոլադյանի հետ, Գիտական ֆիլմ, Դամասկոս, 2010 (ՀՀ ԳԱԱ Արևելագիտության ինստիտուտի գրադարան):

⁴ Ըստ Արամ Գարամանուկյանի եղբորորդի պ.գ.թ. Շահեն Կարամանուկյանի բանավոր տեղեկությունների, Ե., 2011:

⁵ Գեղարդ Սուրիահայ Տարեգիրք, Ա տարի, Հալեպ, 1975, էջ 405:

թ.-ին: Ջորավարի զինվորական գործունեությունն ընդգրկում է մի փոթորկալի ժամանակաշրջան, որ սկսվում է 1932 թ. և ավարտվում 1958 թ.-ին: 1934 թ. նա ավարտել է Դամասկոսի զինվորական վարժարանի հրետանու բաժինը, իսկ 1935-1937 թթ. ծառայել է Բեյրութում⁶: Մասնագիտությունը կատարելագործելու նպատակով՝ 1938-1939 թթ. նա մեկնել է Ֆրանսիա, իսկ 1945 թ. բարձրագույն զինվորական կրթություն ստացել Փարիզի Ջինվորական բարձրագույն ակադեմիայում: Այնտեղ նրան առաջարկվել է զինվորական աստիճանի անմիջական բարձրացումով մնալ ֆրանսիական բանակում, սակայն նա հրաժարվել է և իր պարտքը համարել վերադառնալ Սիրիա և մասնակցել սիրիական ազգային բանակի կազմավորմանը⁷: 1948-1957 թթ. նա զբաղեցրել է Սիրիայի հրետանու գլխավոր հրամանատարի պաշտոնը:

Ջորավարը մասնակցել է 1948 թ. արաբ-իսրայելական պատերազմին⁸: Ռազմական առաջնակարգ կարևորություն ներկայացնող Գոլանի բարձունքներն ամրացված էին զորավարի հաստատած թնդանոթային մարտկոցների խիտ շարքերով և թշնամու համար թվում էր անանցանելի⁹: Իսրայելական բանակի հրամանատարությունը մեծ պարզևատրում էր խոստացել նրան, ով կսպանի կամ գերի կվերցնի Արամ Գարամանուկյանին՝ վնասելով նրա հրետանային համակարգը¹⁰: Ա. Շորվոդլեանը Արամ Գարամանուկյանի մասին գրել է. «Ջոր. Արամ Գարամանուկեանին և բաժանմունքին

⁶ Գարամանուկեան Յ., Ջորավար Արամ Գարամանուկեանի կեանքն ու գործը, Խորթ Լի, Նիի Ճըրզի, ԱՄՆ, 1998, էջ 60:

⁷ مختار فوزى النعال، اللواء آرام قره ماثوكيان، صفحة ناصعة في سجل العسكرية السورية، أريف، مايو 2001، صفحة 10-11.

⁸ محمد رفعت الإمام، العلاقات العربية الأرمنية، الماضى والحاضر، كلية الآداب جامعة القاهرة، 2009، صفحة 173.

⁹ Էյլիդաթեան Մ., Գաղթականներն խորհրդարան, Հալեպ, 1998, էջ 159:

¹⁰ Ըստ Ալեքսանդր Քեշիշյանի բանավոր տեղեկությունների, Դամասկոս, 2009, كشيديان أ., إسهامات المواطنين الارمن في الحياة العامة للبلاد السورية منذ أقدم العصور وحتى يومنا، حلب، 2007، صفحة 40.

սխրագործությունները թևեր առած ամբողջ ժողովուրդին հիացմունքին արժանացան»¹¹:

Արամ Գարամանուկյանի հրամանատարության ներքո սիրիական բանակի հրետանին ավելի հզորացավ և դարձավ բանակի կարևորագույն մասը: Միրիական բանակի հրետանու մասին իսրայելական բանակի գեներալներից մեկն ասել է, որ իսրայելական բանակն անպարտելի է և նրանք չեն վախենում արաբական զինված ուժերից՝ բացառությամբ սիրիական բանակի հրետանուց¹²:

1956 թ. նա ստացել է ստորաբաժանման գորավարի գեներալ-լեյտենանտի աստիճան: Այնուհետև 1957 թ. զինվորական կցորդ է նշանակվել ԱՄՆ-ում Միրիայի դեսպանատանը, իսկ 1961 թ. ընտրվել Միրիայի Ազգային ժողովի պատգամավոր և միաժամանակ Սահմանադիր ժողովի անդամ¹³:

Գեներալ Գարամանուկյանը սովորել է Սորբոնի համալսարանում և, պաշտպանելով «Օտարները և զինվորական ծառայությունը» գիտական ուսումնասիրությունը, 1972 թ. ստացել է իրավագիտության դոկտորի գիտական աստիճան¹⁴: Իր կատարած զինվորական ծառայությունների համար գեներալ-լեյտենանտ Արամ Գարամանուկյանը պարգևատրվել է բազմաթիվ շքանշաններով, այդ թվում նաև ֆրանսիական կառավարության կողմից՝ առաջին կարգի պատվո շքանշանով¹⁵: Հաշվի առնելով գորավարի մատուցած ծառայությունները Միրիային և ազգօգուտ անդրադարձը սիրիահայ գաղութին՝ Արամ Գարամանուկյանը պարգևատրվել է նաև Ներսես Շնորհալի և Կիլիկիո Մեծ Խաչի Ասպետի շքանշաններով:

¹¹ Տե՛ս Գեղարդ Սուրիահայ Տարեգիրք, նշվ. աշխ., էջ 402:

¹² Գարամանուկեան Յ., նշվ. աշխ., էջ 83:

¹³ Ըստ պ.գ.թ. Հուրի Ազեգյանի բանավոր տեղեկությունների, Դամասկոս, 2010, عزازيان هـ، نبذة تاريخية موجزة عن الجاليات الارمنية في البلاد العربية (سورية، لبنان، مصر، و...)، فلسطين، الاردن...، اللائقية، 1993، صفحة 62.

¹⁴ Գեղարդ Սուրիահայ Տարեգիրք, Ե. գիրք, Հալեա, 1996, էջ 555:

¹⁵ عزازيان هـ، المصدر المذكور، صفحة 62.

Միլիարդի բանակի ստեղծման և կայացման գործում մեծ դեր է խաղացել նաև գեներալ-մայոր Հրանտ Բեյ Մալոյանը¹⁶։ Այս պատվական հայորդին ծնվել է 1895 թ. Մուշում¹⁷։ 1905-1907 թթ. սկզբնական ուսումը ստացել է Վենետիկի Միսիթարյան միաբանության Սուրբ Ղազարի վանքում¹⁸։ 1913-1914 թթ. ընդունվել է իրավագիտական համալսարան։ 1914 թ. Հրանտ Մալոյանը զորակոչվեց բանակ և որպես սպա՝ 1916 թ. տեղակալի պաշտոնով ծառայեց թուրքական 53-րդ ստորաբաժնում¹⁹։ Առաջին համաշխարհային պատերազմի զինադադարի նախօրյակին՝ թուրքական բանակի նահանջելու ժամանակ, գերի վերցվեց Դարաայի արաբական գնդերի կողմից²⁰։ Ազատվելով գերությունից՝ նա մտավ նորակազմ Հայկական լեգեոն և, աչքի ընկնելով որպես ուշիմ և մի քանի լեգիոնների տիրապետող երիտասարդ, Կիլիկիայի զինվորական կառավարիչի կողմից նշանակվեց ժանդարմերիայի օգնական²¹։ Հրանտ Մալոյանը մասնակցեց Կիլիկիայի ինքնապաշտպանության մարտերին և դրանից հետո նա տեղափոխվեց Դամասկոսի առաջին բրիգադի, այնուհետև Հալեպի երկրորդ բրիգադի հրամանատարություններ և միաժամանակ համատեղությամբ փոխարինեց Հալեպի ռստիկանության հրամանատարության ներքո գտնվող

¹⁶ Migliorino N., (Re)constructing Armenia in Lebanon and Syria, New York, 2008, p. 136: Հրանտ Մալոյանի մասին տե՛ս նաև Տարեկան տեղեկագիր Դամասկոսի հայ կաթողիկե բարեսիրական միության, 2006, էջ 59; Torrey G., Syrian Politics and the Military 1945-1958, Ohio State University Press, 1964, p. 146, أندرو راثمیل، الحرب الخفية في الشرق الأوسط، الصراع السري على سورية 1949-1961، جميع الحقوق محفوظة، 1997، صفحة 69-70، دعد الحكيم، أوراق ومذكرات فخري البارودي، 1887-1966، خمسون عاماً من حياة الوطن، دمشق، 1999، صفحة 298.

¹⁷ وزارة الداخلية السورية، إدارة الهجرة والجوازات، جواز سفر، صفحة 1.

¹⁸ Atamian P., Histoire de la communauté Arménienne catholique de Damas, Beyrouth, 1964, p. 155.

¹⁹ Ըստ Լաթաքիայի Թիշրին համալսարանի դասախոս, Արաբական աշխարհագրագետների միության փոխնախագահ Նադիմ Շամսինի բանավոր տեղեկությունների, Դամասկոս, 2010:

²⁰ Ըստ Հրանտ Մալոյանի մտերիմ Սարգիս Քեշիշյանի բանավոր վկայությունների, Դամասկոս, 2009:

²¹ Գեդարդ Սուրիահայ տարեգիրք, Ա տարի, նշվ. աշխ., էջ 406-407:

Ժանդարմերիայի փոխգնդապետ Հասան Բահրային²²: Միրիայի ազատագրական պայքարի ժամանակ Դամասկոսի ֆրանսիացի զինվորական կառավարիչ գեներալ Օլիվյե Ռոժեն նրան առաջարկում է հայ երիտասարդների գումարտակ կազմել ֆրանսիական բանակին օգնելու համար²³: Հրանտ Մալոյանը մերժում է գեներալի հիշյալ առաջարկը: Հայ զորավարի այդ դիրքորոշումը բարձր գնահատվեց սիրիացի ազգայնականների կողմից: Միրիայի անկախացումից հետո նրան հանձնվեց երկրի ներքին ապահովությունը՝ ստանձնելով ոստիկանական զորքերի ընդհանուր հրամանատարի պաշտոնը²⁴: 1946-1950 թթ. Հրանտ Մալոյանը Միրիայի Ժանդարմերիայի գլխավոր հրամանատարն էր²⁵: Գեներալ-մայոր Հրանտ Մալոյանը պարգևատրվել է սիրիական, լիբանանյան, եգիպտական, ֆրանսիական մի շարք շքանշաններով²⁶: Մեծանուն զորավարը մահացավ 83 տարեկանում՝ 1978 թ. հուլիսի 24-ին²⁷:

Միրիական բանակում իր ուրույն տեղն ուներ նաև զորավար Ալբեր Բիլեջյանը, ով ծնվել է 1920 թ. Համայում: Նա պատկանում է սիրիական սպայական կազմի երրորդ դասին²⁸: Իր ռազմական ուսումը նա ստացել է Հոմսի Ռազմական ակադեմիայում, այնուհետև մասնակցել է արաբ-իսրայելական առաջին պատերազմին²⁹: Մասնագիտությունը կատարելագործելու նպատակով 1957 թ. Բիլեջյանը մասնակցել է Կահիրեի բարձրաստիճան սպաների դասընթացներին: Դրանից հետո նա նշանակվել է ենթասպաների դպրոցի և պահեստային սպաների վարժարանի հրամանատար: 1959 թ. ավարտել է իր զինվորական

²² كشيبيان ا.، صفحات وثائقية من جريدة (التقدم) الحلبية عن الأحوال الأرمنية والعربية في الدولة العثمانية والبلاد الشامية، صفحة 199.

²³ Մասիս, թիվ 39, Բեյրութ, 2008, էջ 27:

²⁴ محمد رفعت الإمام، المصدر المذكور، صفحة 173.

²⁵ نديم شمسین، دمشق، 2008/11/30، صفحة 1.

²⁶ Atamian P., նշվ. աշխ., էջ 156-157:

²⁷ Ըստ Դամասկոսի Հայ Կաթողիկե Տիեզերքի թագուհի եկեղեցու մահվան գրանցման մատյանի, Դամասկոս, 2009:

²⁸ Van Dusen M., նշվ. աշխ., էջ 383:

²⁹ مصطفى طلاس، تاريخ الجيش العربي السوري، الجلد الأول، 1901-1948، مركز الدراسات العسكرية، صفحة 290.

ծառայությունը գեներալ-լեյտենանտի աստիճանով և պարգևատրվել է սիրիական, լիբանանյան, եգիպտական և այլ շքանշաններով³⁰:

Սիրիական բանակում է ծառայել նաև օդային պաշտպանության գեներալ-մայոր Ավետիս Արսլանյանը, ով ծնվել է 1944 թ. մարտի 8-ին Դամասկոսում: Արմատներով այնթապցի գեներալը 1963 թ. ընդունվել է Դամասկոսի համալսարան և այն ավարտել 1968 թ.-ին: 1968 թ. ղեկավարել է նա լեյտենանտի աստիճանով ծառայության է անցել սիրիական բանակ: 1973 թ. մասնակցել է արաբ-իսրայելական պատերազմին և պարգևատրվել բազմաթիվ շքանշաններով, որից հետո բրիգադի գլխավոր ինժեներ Ավետիս Արսլանյանը 1974 թ. ստացել է մայորի աստիճան: 1981-1985 թթ. նա սովորել է Անգլիայում և պաշտպանել «Թվային ազդանշանի մշակում» թեմայով ատենախոսություն: 1985 թ. վերջին վերադարձել է Սիրիա, իսկ 1986 թ. նրան շնորհվել է գեներալ-մայորի աստիճան: 1986-2002 թթ. Ավետիս Արսլանյանը եղել է Դամասկոսի օդային պաշտպանության գեներալ³¹:

Հայազգի մյուս բարձրաստիճան սպաներից արժանի է հիշատակել գնդապետ Ժոզեֆ Բայրամյանին, ով ծնվել է 1915 թ. Հալեպում: Նախնական կրթությունը ստացել է Հալեպի Ազգային Հայկազյան վարժարանում, իսկ 1939 թ. ընդունվել է Հոմսի Ռազմական ակադեմիա՝ 1941 թ. ավարտելով նրա հրետանու բաժինը, ապա Ժոզեֆ Բայրամյանը նշանակվել է հրետանու ստորաբաժանման հրամանատար և 1958 թ. ստացել գնդապետի աստիճան՝ պարգևատրվելով մի շարք շքանշաններով³²:

Սիրիական բանակի հայազգի սպաներից է նաև գնդապետ Վոանշապուհ (Աֆրամ) Սալաթյանը, ով պատկանում է սիրիական

³⁰ Ըստ Ալբեր Քիլեջյանի կնոջ՝ Գարուն Քիլեջյանի (Մելիքյան) բանավոր տեղեկությունների, Դամասկոս, 2009:

³¹ Հարցազրույց Սիրիայի բանակի գեներալ Ավետիս Արսլանյանի հետ, Ե., 2013: Ավետիս Արսլանյանի հորեղբայրը՝ Ֆրեդ Արսլանյանը, 1947 թ. ընտրվել է Սիրիայի Ազգային ժողովի պատգամավոր: Ֆրեդ Արսլանյանը ծնվել է 1915 թ. Այնթապում: 1964-1970 թթ. նա եղել է Փաստաբանների միության ընդհանուր քննիչի օգնական և "المحامون" «Փաստաբաններ» թերթի տնօրեն: Տե՛ս Ազդակ, 19 Մայիս, 2001 թ.:

³² Գեղարդ Սուրիահայ տարեգիրք, Ա տարի, նշվ. աշխ., էջ 408:

սպայական կազմի երրորդ դասին³³: Նա ծնվել է 1920 թ. Հալեպում: Մկզբում սովորել է Հալեպի Կիլիկյան վարժարանում, այնուհետև արաբական Մուլթանիե երկրորդական վարժարանում³⁴: Նախնական կրթությունը ստանալուց հետո նա ընդունվել է Հոմսի Ռազմական ակադեմիա: Այն ավարտելուց հետո Վոամշապուհ Սալաթյանն ուղարկվում է Եգիպտոս՝ կապի բնագավառում ավելի լավ մասնագիտանալու նպատակով: Նա 1947-1948 թթ. Լաթաքիայում նշանակվել է զինվորական պատասխանատու³⁵, այնուհետև՝ մասնակցել արաբ-իսրայելական պատերազմին³⁶: Հայազգի ռազմական գործիչն իր ենթակայության տակ գտնվող 8 զինվորականի հետ զոհվել է Կունեյտրայում³⁷:

Հայազգի մյուս բարձրաստիճան սպաներից արժանի է հիշատակել գնդապետ Գրիգոր Հինդոյանին, ով պատկանում է սիրիական սպայական կազմի երկրորդ դասին³⁸: Նա ծնվել է 1901 թ. Այնթապում: Երկու տարի սովորել է ծննդավայրի Ներսեսյան, այնուհետև՝ Թերա Սանտա վարժարանում: 1921 թ. կամավորագրվել է կապի գումարտակում, իսկ 1932 թ. ստացել է ավագ լեյտենանտի աստիճան³⁹: Գրիգոր Հինդոյանը մասնակցել է արաբ-իսրայելական պատերազմին⁴⁰: 1949 թ. նա ստացել է փոխգնդապետի աստիճան, այնուհետև՝ գնդապետի⁴¹:

Սիրիական բանակում են ծառայել նաև Անտուան և Հիքմեթ Գուշակչիները: Անտուան Գուշակչին ծնվել է 1911 թ. Հալեպում: Նա 1932 թ. ընդունվել է Հոմսի Ռազմական ակադեմիա, իսկ 1949 թ. ստացել է փոխգնդապետի աստիճան: Հիքմեթ Գուշակչին ծնվել է 1916 թ.: Նա

³³ Van Dusen M., նշվ. աշխ., էջ 385:

³⁴ Ըստ Ռոբերտ Ջեֆեջյանի՝ Վոամշապուհ Սալաթյանի մասին գրած նամակի:

³⁵ Ըստ Վոամշապուհ Սալաթյանի քրոջ՝ Էլիզաբեթ Սալաթյանի գրած նամակի:

³⁶ مصطفى طلاس، المصدر المذكور، صفحة 289.

³⁷ Ըստ Վարուժան Սալաթյանի բանավոր տեղեկությունների, Դամասկոս, 2009:

³⁸ Van Dusen M., նշվ. աշխ., էջ 378:

³⁹ Սարաֆեան Գ., Այնթապցի հայ սպաներ սուրիական բանակին մեջ, Պատմութիին Անթեպի Հայոց, Բ. հատոր, Լոս Անճելըս, Գալիֆորնիա, 1953, էջ 778:

⁴⁰ مصطفى طلاس، المصدر المذكور، صفحة 284.

⁴¹ Հարցազրույց Աշխեն Արսլանյանի (Շալջյան) հետ, Ե., 2013:

նախնական ուսումը ստացել է Հայկափ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցուն կից վարժարանում, իսկ 1948 թ. սկսած՝ ծառայել է սիրիական բանակում՝ հասնելով մինչև փոխգնդապետի աստիճանի։ Նրանք երկուսն էլ ծառայել են պարենավորման և հաշվապահական սպասարկման բնագավառում։ Սիրիական բանակում իրենց կարևոր տեղն ու դերն են ունեցել նաև հայազգի սպաներ Լևոն Դարադուբյանը, Սմբատ Կուդշինյանը, Արշակ Սարաֆը, Նադիմ Թարաջյանը, Վազգեն փաշա Բազյանը և այլք⁴²։

Ինչպես սիրիական, այնպես էլ լիբանանյան բանակում նույնպես ծառայել են հայազգի ռազմական գործիչներ, որոնցից են՝ Լիբանանի պետական նախարար, բանակի բրիգադի գեներալ Փանոս Մանջյանը, գեներալներ Նարեկ Աբրահամյանը, Հրայր Թերզյանը, Արամ Սուլուքչյանը, Ստեփան Տոնոյանը, Մելքոն Ուրֆայանը, Սողոմոն Ֆերնեզյանը, Նազարեթ Գաբրիելյանը, Բեյրութի միջազգային օդանավակայանի անվտանգության պետ Ժան Թալուզյանը, պետական նախարար գնդապետ Ժան Օդասապյանը և այլք⁴³։

Լիբանանի պետական նախարար, բանակի բրիգադի գեներալ Փանոս Մանջյանը ծնվել է 1952 թ. դեկտեմբերի 3-ին Այնճարում։ Այս հայորդին մեծ դիրք ու դերակատարում է ունեցել լիբանանյան զինված ուժերում։ Նրա զինվորական կյանքը սկսվում է 1939 թ.-ին, երբ որպես կամավոր մտնում է ֆրանսիական բանակի շարքերը։ Նա սովորել է Այնճարի Հառաջ վարժարանում, ապա՝ Բեյրութի Հայ ավետարանական քոլեջում։ 1972 թ. Փանոս Մանջյանը ռազմական ակադեմիայի սան էր, իսկ երեք տարի անց՝ լիբանանյան բանակի սպա։ 1979 թ. Փանոս Մանջյանին գործուղում են ԱՄՆ, որտեղ կատարելագործվում է զրահատանկային մասնագիտության մեջ, որից հետո նա նշանակվում է բրիգադի շտաբի պետ, հրամանատարի օգնական, այնուհետև՝ բանակի 10-րդ զրահատանկային բրիգադի

⁴² Ըստ Սիրիայի բանակի գեներալ Ավետիս Արսլանյանի բանավոր տեղեկությունների, Դամասկոս, 2009։

⁴³ 2013 թ. օգոստոսի 1-ին լիբանանյան բանակի հիմնադրման 68-րդ տարելիցի առթիվ հայտարարվեց բանակի շարքերը համալրող նոր սպաների անունները, որոնց մեջ էին նաև բանակի սպա Արցախ Խոջյանը և զինվորական բժիշկ Սարգիս Զանկույանը։

հրամանատար: 2001 թ. Լիբանանի նախագահ գեներալ Էմիլ Լահուդի⁴⁴ հրամանագրով Փանոս Մանջյանին շնորհվեց գեներալի աստիճան: 2005-2008 թթ. նա բանակի հրամանատար գեներալ Միշել Սուլեյմանի չորս օգնականներից մեկն էր, իսկ 2010 թ.-ին՝ ավարտեց զինվորական ծառայությունը⁴⁵: 2011 թ. Փանոս Մանջյանը նշանակվեց Լիբանանի պետական նախարար⁴⁶:

Լիբանանյան բանակի բրիգադի գեներալ Նարեկ Աբրահամյանը ծնվել է 1953 թ. Այնճարում: Մկզբնական կրթությունը ստացել է Հառաջ վարժարանում, այնուհետև՝ Բեյրութի Հայ ավետարանական քոլեջում: Ռազմական ակադեմիան ավարտելուց հետո նա 1994-1995 թթ. վերապատրաստվել է ԱՄՆ-ի հրամանատարաշտաբային քոլեջում: Նարեկ Աբրահամյանը նշանակվել է վաշտի, գումարտակի, այնուհետև՝ գնդի հրամանատար, իսկ 1998 թ. պաշտոնաթող է եղել: Նա մասնակցել է 1975 թ. սկսված Լիբանանի երկրորդ քաղաքացիական

⁴⁴ Էմիլ Լահուդը ծնվել է 1936 թ. հունվարի 12-ին Բեյրութում: Նրա հայրը լիբանանյան բանակի գեներալ Ջամիլ Լահուդն էր, ով հայտնի է եղել «Կարմիր գեներալ» մականվամբ, իսկ մայրը՝ հայազգի Ադրինե Բաջակյանը: Էմիլ Լահուդն ամուսնացած է հայուհի Անդրեա Ամատունու հետ: Մանրամասն տե՛ս Dossier: Emile Lahoud, President of Lebanon, Middle East Intelligence Bulletin, November, 2001, Vol. 3, № 11. 1989 թ. գեներալ Էմիլ Լահուդը նշանակվեց լիբանանյան բանակի հրամանատար, իսկ 1998 թ. ընտրվեց Լիբանանի 11-րդ նախագահ և պաշտոնավարեց մինչև 2007 թ.: Տե՛ս Pakradouni K., Years of Resistance, The Mandate of Emile Lahoud, the former President of Lebanon, Garnet Publishing, 2012, p. 2; Рассадин П., Конфессиональные меньшинства в общественно-политической жизни Сирии и Ливана (1943-2010 гг.), Диссертация, МГИМО МИД России, М., 2011, с. 235. Էմիլ Լահուդի պաշտոնավարման լիազորությունները ևս երեք տարի ժամկետով երկարացվեցին 2004 թ. սեպտեմբերին կայացած Լիբանանի խորհրդարանի հաստուկ նստաշրջանի ընթացքում՝ երկրի Սահմանադրության 49-րդ հոդվածի փոփոխմամբ: Տե՛ս Шевченко В., "Кедровая революция" в Ливане (2005 г.), Ближний Восток и современность, Сборник статей, М., 2011, с. 317.

⁴⁵ عسكرون في السياسة، الوزير منجيان، مجلة الجيش، العدد 324، حزيران، 2012، <http://www.lebarmy.gov.lb/ar/news/?31693#.UqW4kdIW33p>

⁴⁶ Сарабьев А., Ливан, Ближний Восток, Арабское пробуждение и Россия: что дальше?, Сборник статей, М., ИВ РАН, 2012, с. 343.

պատերազմի ժամանակ ծավալված գործողություններին⁴⁷: Գեներալ-մայոր Նարեկ Աբրահամյանը հիմնել է Ազատ լիբանանահայերի շարժումը և դարձել նրա ղեկավարը⁴⁸:

Լիբանանի պետական նախարար, գնդապետ Ժան Օդասապյանը ծնվել է 1954 թ. փետրվարի 17-ին Բեյրութում: 1974 թ. ընդունվել է ռազմական ակադեմիա և լեյտենանտի աստիճանով այն ավարտել 1977 թ.-ին: Զինվորական ծառայությունը սկսել է 6-րդ բրիգադից, իսկ 1985 թ. տեղափոխվել է 8-րդ բրիգադ: 1990-2000 թթ. Ժան Օդասապյանը նախագահական կամ հանրապետական գվարդիայի հրամանատարի օգնականն էր: 2000 թ. նա ավարտեց իր զինվորական ծառայությունը և դարձավ խորհրդարանի պատգամավոր, այնուհետև՝ պետական նախարար: Գնդապետ Օդասապյանը վերապատրաստվել է Հորդանանում Ֆրանսիայում, Գերմանիայում և ԱՄՆ-ում⁴⁹: 2009 թ. «Մարտի 14-ի» դաշինքի ներկայացուցիչ Ժան Օդասապյանը կրկին ընտրվեց Լիբանանի խորհրդարանի պատգամավոր⁵⁰:

Այսպիսով՝ հայ զինվորականները, ապրելով և իրենց գործունեությունը ծավալելով Սիրիայում և Լիբանանում՝ իրենց տաղանդի, ռազմական հնարամտությունների և կարողությունների շնորհիվ արժանացել են զինվորական բարձր աստիճանների: Նրանք ազնվաբար ծառայել են ի պաշտպանություն Սիրիայի և Լիբանանի ազգային անկախության, խաղաղության ու անվտանգության համար և միասնական ճակատով հանդես գալով՝ նպաստել են հայ-սիրիական, հայ-լիբանանյան դարավոր բարեկամության ամրապնդմանը:

⁴⁷ ناريك أبراهميان، عميد متقاعد، رئيس "حركة اللبنانيين الأرمن الأحرار"،

<http://www.focusonlebanon.com/homepage.php?page=Members&cat=Politics&sub=politicfigures&mem=Narek%20Abrahmian>

⁴⁸ Messerlian Z., Armenian Participation in the Lebanese Legislative Elections During the Presidency of Michel Suleiman (2008), Haigazian Armenological Review, Vol. 31, 2011, p. 349.

⁴⁹ عسكريون في السياسة، النائب جان أوغاسبيان، مجلة الجيش، العدد 325، تموز 2012،

<http://www.lebarmy.gov.lb/ar/news/?32025#.UqW8V9IW33p>

⁵⁰ Հարությունյան Լ., Լիբանանը քաղաքական ճգնաժամերի և հարաբերական կայունության միջև (2008-2011), Ժամանակակից Եվրասիա, հատոր 1 (2), Ե., 2012, էջ 35:

**ARMENIAN MILITARY OFFICERS IN THE
SYRIAN AND LEBANESE ARMIES**

In the question of creation and further development of the Syrian and Lebanese armies, a significant role was played by a number of Armenian officers. They possessed highest ranks in the army and contributed much to the process of formation of the Syrian and Lebanese national armies, also to the strengthening of positions in the political life of the country.

In Syrian army their outstanding contribution made the Armenians Aram Garamanukyan, Hrant bek Maloyan, Alber Kilejyan, Avetis Arslanyan, Grigor Hindoyan, Josef Bayramyan, Vramshapuh (Afram) Salatyan, Antuan and Hikmet Gushakchins, Levon Daraghubyen, Smbat Kudshinyan, Arshak Saraf, Nadim Taradjyan, Vazgen Bazyan pasha and others.

In Lebanese army an important role was played by Panos Manjyan, Narek Abrahamyan, Jean Taluzyan, Nazaret Gabrielyan, Jean Oghasapyan, Hrayr Terzyan, Aram Sulukchyan, Stepan Tonoyan, Melkon Urfalyan, Soghomon Fernezyan and others.

Armenian military officers served for Syrian and Lebanese national security offering their valuable contribution to both Armenian-Syrian and Armenian-Lebanese friendships.